

Студент 4 курсу
фінансового факультету ХНЕУ

АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Анотація. Розглянуто результати реформування податкової системи та Державної податкової служби України.

Аннотация. Рассмотрены результаты реформирования налоговой системы и Государственной налоговой службы Украины.

Annotation. The paper considers the results of tax reform and State Tax Service of Ukraine.

Ключові слова: проект "Модернізації ДПС України", Податковий кодекс, податкові надходження, податки, оподаткування, реформування податкової системи.

Належне виконання державою її функцій неможливе без відповідного фінансового забезпечення. Враховуючи, що визначальна роль у системі державних доходів належить податковим надходженням, їх оптимізація, удосконалення системи їх адміністрування та забезпечення ефективної діяльності головного податкового відомства – Державної податкової служби України – є предметом постійної уваги представників влади, науковців, суб'єктів підприємництва. Зазначене підкреслює актуальність обраної для дослідження теми.

Основними завданнями статті є виявлення основних вад чинної податкової системи, обґрунтування необхідності її реформування, загальна оцінка змін, внесених до податкового законодавства та наслідків модернізації податкової служби.

Дослідження розробок повідних українських вчених, таких, як Ю. Шарова, С. Бушуєва, Ф. Ярошенко, В. Федорчак, А. Соколовська, Ю.Іванов та ін., у галузі оподаткування дозволили нам виявити такі основні недоліки чинної податкової системи, характерні для періоду останнього десятиріччя:

- надзвичайно високе податкове навантаження, що лягає важким тягарем переважно на суб'єктів реального сектору економіки;
- низький рівень сплачуваності податків порівняно із законними податковими вимогами, що є свідченням масштабності звільнень та ухилень від оподаткування, а також неефективності організації податкової системи;
- нерівномірність і несправедливість розподілу податкового навантаження на різних платників податків;
- перевантаження податкової системи непрямими податками, а отже, фактичне перекидання податкового навантаження на плечі населення;
- суперечливість, незрозумілість та нестабільність норм податкового законодавства;
- низький рівень довіри платників податків до представників податкових органів;
- ускладнена організація і непромірно дороге утримання податкової служби [1; 2].

На подолання зазначених недоліків спрямовано прийняття Стратегічного плану розвитку Державної податкової служби України на період до 2013 року (додаток до наказу ДПА України від 20.09.05 № 420) [3], Концепції реформування податкової системи, ухваленої розпорядженням уряду від 19 лютого 2007 р. [4]. Основною метою даних документів є адаптація податкового законодавства України до законодавства ЄС, скорочення витрат платників на нарахування і сплату податків та держави на їх адміністрування, легалізація тіньового сектору та підвищення конкурентоспроможності вітчизняного бізнесу, зростання податкової бази та податкових надходжень до бюджетів.

З 1 січня 2011 р. чинності набув Податковий кодекс, що ознаменувало початок нової ери оподаткування в Україні. Основними перевагами його запровадження є:

- поступове скорочення базової ставки оподаткування прибутку з 25 до 23 % у 2011 р., 21 % у 2012 р., 19 % у 2013 р. та 16 % починаючи з 2014 р. і надалі;
- зближення податкового та бухгалтерського обліку у частині визначення величини фінансового результату;
- застосування 0 % ставки податку на прибуток на період з 01.04.2011 р. до 01.01.2016 р. для новостворених (після 01.04.2011 р.) підприємств;
- застосування ряду галузевих та специфічних пільг шляхом звільнення від оподаткування прибутку підприємств легкої промисловості, електроенергетики, судно- та літакобудівної промисловості, прибутку, отриманого від надання готельних послуг, продажу біопалива тощо;
- скорочення ставки податку на додану вартість з теперішніх 20 до 17 % після 01.01.2014 р.;
- застосування системи автоматичного відшкодування податку на додану вартість [5].

З 1 січня 2004 р. в Україні відбувається впровадження довгострокового проекту "Модернізація державної податкової служби – 1". Це платний проект вартістю 40 млн дол. США, який фінансується Міжнародним банком реконструкції та розвитку. Його основною метою є створення ефективної, надійної, професійної структури податкової служби європейського зразка, покращення адміністрування податків, зборів (обов'язкових платежів), підвищення рівня добровільності виконання платниками податків податкових зобов'язань.

Результати реформування системи оподаткування в Україні наведено в табл. 1.

Інформація про діяльність Державної податкової служби

Показники	2004 р.	2006 р.	2008 р.	2010 р.
Кількість зареєстрованих платників податків	24 069 441	23 692 716	23 886 328	21 452 721
Кількість перевірених платників	510 917	478 022	541 412	569 775
% перевірених платників у кількості зареєстрованих платників	2,12	2,02	2,26	2,65
Надходження платежів – усього, тис. грн	52 303 232	96 168 624	148 414 476	182 128 489
Штрафні санкції, тис. грн	138 623	2 136 439	3 693 264	6 096 360
Несвоєчасно подано податкових декларацій, % до загальної кількості поданих декларацій	-	9,48	13,02	17,6
Кількість прострочених або неповних платежів	-	539 465	417 190	380 984
Кількість санкцій	-	928 141	1 679 041	2 150 827
Кількість виїзних перевірок	100 902	236 998	643 720	614 736

З даних табл. 1 стає зрозуміло, що Податкова служба України забезпечує щорічне зростання надходжень платежів до бюджету – за період з 2004 по 2010 р. вони зросли з 52,3 до 182,1 млрд грн.

Разом з тим до кінця не вирішеними залишаються питання вчасної сплати податків та подання податкових декларацій. У 2010 р. простроченими визнано близько 381 тис. платежів, а 17,6 % декларацій подано несвоєчасно.

З 2004 по 2008 рр. збільшилася кількість виїзних перевірок платників податків, а в 2010 р., хоч і незначно, але зменшилася. Це обумовлено зміною позиції уряду та Державної податкової служби відносно податкових перевірок – вони розглядаються як крайній захід впливу на несумлінного платника, якщо інші неконфліктні засоби впливу (зустрічі, круглі столи, співбесіди, хронометражі та ін.) не дали позитивного результату.

Незадовільною тенденцією вважаємо зменшення кількості платників податків, що свідчить про неналежний податковий клімат у країні, тінізацію економіки і одночасно посилює податкове навантаження на економічних суб'єктів.

Оцінка результатів упровадження Проекту модернізації Державної податкової служби України здійснюється за показниками, наведеними в табл. 2.

Таблиця 2

Показники виконання проекту модернізації податкової служби [6]

Показники	2001 р.	2005 р.	2008 р.	2010 р.
Показник добровільності виконання платниками податків своїх податкових зобов'язань	54,5	74,7	81,6	91,8
Показник витрат щодо виконання вимог податкового законодавства платниками податків*1	56,1	53,8	60,2	51,2
Ймовірність виявлення випадків ухилення від сплати податків та неплатежів, %	51,7	57,6	58,0	58,8
Індикатор якості функціонування ДПС при адмініструванні податків та наданні послуг платникам*2	33,6	56,9	62,3	62,0

Примітки:

*1 – відсоток відповідей "ні" на запитання "Чи вважаєте ви обтяжливими витрати на ведення податкового обліку, подання податкової звітності, взаємодії з податковими органами?";

*2 – відсоток відповідей "так" на запитання "Чи можливо досягти однозначного тлумачення податкового законодавства завдяки роз'ясненням та консультаціям податкових органів, чи вважаєте ви дії працівників податкових органів компетентними, добросовісними, неупередженими, прозорими?".

Як видно із табл. 2, показник добровільності виконання платниками податків своїх податкових зобов'язань з кожним роком зростає, що говорить про те, що все більша частина платників більш відповідально відноситься до своїх обов'язків зі сплати податків і роблять вони це самостійно, а не примусово. Що ж до показника витрат щодо виконання вимог податкового законодавства платниками податків, то він змінюється фрагментно, збільшуючись в один період та зменшуючись в інший, що означає, що у платників змінюється думка щодо обтяжливості витрат на ведення податкового обліку.

Одночасно покращилося значення показника ймовірності виявлення випадків ухилення від сплати податків та неплатежів, він зріс за останні 10 років з 51,7 до 58,8 %. Це ще далеко від бажаного результату, але така тенденція є, безумовно, позитивною.

І нарешті, як покращення слід оцінювати неухильне зростання індикатора якості функціонування Державної податкової служби – 62 % платників податків вважають, що дії працівників податкових органів є компетентними та неупередженими, а надавані ними консультації істотно покращують розуміння законодавства.

За результатами проведеного дослідження можна зробити такі висновки:

1. Наслідком реформування податкової системи України стало прийняття з 01.01.2011 р. Податкового кодексу. Незважаючи на притаманні йому недоліки, загалом він має стати передумовою зниження податкового тиску на платників податків та поживлення економіки в цілому.

2. Аналіз результатів діяльності ДПС характеризується окремими позитивними зрушеннями (збільшення податкових надходжень, скорочення кількості прострочених платежів) і проблемами, які ще належить вирішити.

3. Головна мета проекту "Модернізації ДПС", термін реалізації якого закінчується в 2012 р., в цілому досягнута – зросла добровільність виконання платниками податків своїх зобов'язань, підвищилась ймовірність виявлення ухилення від податків, зросла якість функціонування ДПС.

Наук. керівн. Юшко С. В.

Література: 1. Податковий кодекс України / укл. В. Кузнецов. – Х. : Фактор, 2011. – 496 с. 2. Ярошенко Ф. О. Реформування податкової системи України в контексті прийняття Податкового кодексу (коментарі до пропозицій Міністерства фінансів України) / Ярошенко Ф. О. // *Фінанси України.* – 2010. – № 7. – С. 3–21. 3. Додаток до Наказу ДПА України від 20.09.05 № 420. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://sta.gov.ua/control/uk/publish/article?showHidden=1&art_id=47171&cat_id=46611&ctime=1199985452684. 4. Концепції реформування податкової системи, ухвалені розпорядженням уряду від 19 лютого 2007 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=56-2007-%F0>. 5. Олійник О. В. Податковий кодекс України: оцінка змін в оподаткуванні / Олійник О. В., Юшко С. В. // *Вісник ХНАУ.* – 2011. – С. 3–15. 6. Показники виконання проекту модернізації податкової служби [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://sta.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=239664&cat_id=88268&showHidden=1.